Ҹәннәт гылынчларын көлкәсиндәдир

ISSN 0234—1719

9—10. 1990





БУ НӨМРӘДӘ:

Совет Иттифагы 1984-ҹү илә гәдәр јашајаҹагмы?

АНДРЕЈ АМАЛРИКИН «СОВЕТ ИТТИФАГЫ 1984-ҹү ИЛӘ ГӘДӘР ЈАШАЈАҸАГМЫ?» ЈАЗЫСЫ 1970-ҹИ ИЛИН ӘВВӘЛИНДӘ КИТАБЧА НАЛЫНДА ГӘРБДӘ ДӘРҸ ОЛУНУБ. УСТҮНДӘН ИЈИРМИ ИЛ КЕЧӘНДӘН СОНРА НАЗИЛИБ ҮЗҮЛМӘЈӘН НӘГИГӘТ КИМИ, НӘҺАЈӘТ, ССРИ-јә ГАЈЫДЫБ.





ISSN 0234—1719

1988-чи илдән чыхыр

9-10 · 1990

(33-34)

ИҸТИМАИ-СИЈАСИ, ӘДӘБИ-БӘДИИ

БӘЗӘКЛИ АЈЛЫГ ЖУРНАЛ

АЗӘРБАЈЧАН ЛККИ МК-нын ОРГАНЫ

МОЛОДОСТЬ

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ

ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛ

ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

БУ НӨМРӘДӘ

2 **Дашлар һеч кимә сирр вермир**

6 **Истинтаг давам едир**
Шәһадәт күрсүсү.

18 **Кәндләр, һарајлар**

22 **Бу гала бизим гала**
Мәһв олан кимин тарихидир?

ҺӨРМӘТЛИ «КӘНЧЛИК»!

Нөвбәти нөмрәләринизин кеч-кеч чыхмасына дөзүлмәз бир һал кими бахырам. Гејрәтли әмәкдашларыныз вар, дејиләси, јазыласы дәрдләримиз дә ки, нә гәдәрдир! Гардаш, бәс нә олуб сәнә! Мән билән, биринчиси, бу олуб ки, шәраитин јохдур, мүасир тәләбләрә чаваб верән чап машынын јохдур. Икинчиси, бу олуб ки, бүтүн бунлары (јәгин ки, башга сәбәбләр дә вар) билә-билә о «јох»лары «вар» еләмәјә гадир олан тәшкилатлар сусур. Куја «Кәнчлик» бу халг үчүн, бу торпаг үчүн, Азәрбајчан үчүн дејил, һансыса бир јад елкәнин адамлары үчүндүр.

«Кәнчлик», сән тәвазөкарсан, халга билдирмәк, даһа доғрусу, халга е'лан вермәк истәмирсән ки, сәнә мадди көмәк лазымдыр. Бәс «Гајғы» чәмијјәти һара бахыр! «Гајғы»дан башга нә гәдәр чәмијјәтләримиз вар онлар нә фикирләширләр!!

Әзиз «Кәнчлик», мән бүтүн азәрбајчанлылары сәнә көмәјә чағырырам. Тәклиф едирәм ки, сәнин адына республика банкында һесаб ачылсын. Буну сән е'лан еләмәсән дә, башга бир гәзет, ја журнал билдирсин ки, «Кәнчлик» журналынын һесабына филан нөмрә ачылыб. Гој ондан сонра мә'лум олсун ки, халгын мүнасибәти, хүсусән кәнчлијин мүнасибәти сәнә нечәдир! Зәннимчә, бу, әлагәдар тәшкилатларын да үрәјинчә олар. Белә ки, онларын да чаны јухарыдакы мәсәләләрин һәллиндән гуртарар.

Әлөвсәт **МИРӘЛИЈЕВ.**
Бакы.

ӘЗИЗ ОХУЧУЛАР!

Јадынызда варса, илин әввәлиндән биз сизинлә «Кәнчлиј»ин үз габығы, јазылышы һаггында мәсләһәтләшмишдик. Фикрини бизә јазан бүтүн охучуларымыза өз көнүл миннәтдарлығымызы билдиририк. Бу күн әлинниздә тутдуғунуз журналын ад јазылышы сизин арзунузла араја, әрсәјә кәлиб. Өзү дә бу, һәлә әлифба дәјишиклијиндән әввәл бизим (јәгин һамымызын) гәрарымыздыр.

Үз габығындакы 9—10 рәгәмләри дә гој ганынызы гаралтмасын. Тәзә мәтбуат илимизи тәзә нөмрә илә башламаг үчүн көһнә илин сон нөмрәләрини бирләшдирмәјә мәчбуруг. Бир дә нәзәрә алын ки, кағызын гијмәти илин икинчи јарысында јүз фаиз артмышдыр.

24 **Ағрыјан јеримиз**

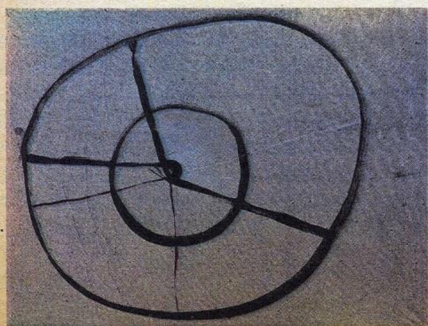
26 **Авангард: перспективләр вә проблемләр**

32 **Гәрәнфил бомбасы**
Гызыл тешт кимә кәрәкдир?

34 **Ганлы гүзғун мејданы**
Мифоложи-фантастик повест.

44 **«Троја аты» әмәлијјаты**

АВАН



рәс. Е. Шәфијев. «Мәһдудлуг».



рәс. Х. Гасымов. «Шеjх Сән'ан».

ГАРД.

ПЕРСПЕКТИВЛӘР ВӘ ПРОБЛЕМЛӘР

Ҝәнҹ тәсвири сәнәтимизин бу ҝүн вәзијјәти нечәдир? Ону һансы мејлләр һәрәкәтә ҝәтирир? Сабаһ нечә олачаг? Инди бүтүн рәсм һәвәскарлары бу суаллар барәдә дүшүнүр, ҝөтүргөј едирләр.

Сон дөврләрдә рәссамларымызда мүшаһидә олунан ҝүҹлү јарадыҹылыг фәаллығы, тәсвири сәнәт сәркиләриндәки ишләрин әввәлләр ағлакәтирилмәјәҹәк дәрәҹәдә рәнкарәнклији, һәр шејдән әввәл, мәдәнијјәт саһәсиндә узун илләр боју јасаглар гојмуш апаратын јеритдији рәсми һәрәкәтә верилән објектив реаксијадыр вә бу да еләә илк бахышда анлашылыр. Рәссамларымызын букүнкү вәзијјәтини елә бир адамла мүгајисә еләмәк мүмкүндүр ки, узун илләр ағзыны бағлајыб данышмаға гојмајыблар, о исә бунунла барышыб вә нәһајәт, данышмаг имканы газананда бундан нәш'әләнмишдир. Бәли, рәссамлығымыз һазырда сәрхош вәзијјәтиндәдир, десәк, јанылмарыг.

Доғрудур, инсаф наминә е'тираф етмәлијик ки, чохсајлы рәссамларымыз арасында әввәлләр дә бир-ики нәфәр «инадчыл» варды ки, тәпәдән-дырнағаҹан сосиализм реализми үслубуна гуллуг ҝөстәрәнләрдән сечилир, ајрылырды. Анҹаг ону да демәк лазымдыр ки, беләләринин шөһрәти өз е'малатханаларындан, бир дә пәрәстишкарларынын мәһдуд даирәсиндән гырağа чыхмырды.

Республикамызда тәсвири инҹәсәнәтин тәшкилиндәки амирлик методларына, сосиализм реализми тәрәфдарларынын тоталитар һакимијјәтинә илк амансыз зәрбә 1987-ҹи илдә Азәрбајҹан рәссамларынын X гурултајында вурулмалыјды. Лакин инди, үстүндән артыг үч илә јахын бир вахт кечәндән сонра тәәссүфлә гејд етмәк лазым ҝәлир ки, јекун иҹласы олдугҹа ҝәркин бир шәраитдә, сәһәр саат алтыја гәдәр давам еләјән һәмин гурултајда иттифагын тәшкилат гурулушуна, низамнамә вә програмына тохунмадан јалныз рәһбәрлијинин дәјишдирилмәси косметик сәҹијјә дашымышды.

Әввәлки алгы-сатгы гајдаларынын, көһнә стимуллашдырма системинин галмасы јенә дә «тәбии сечмә»ни әсәрин бәдии дәјәринә, исте'дад ҝөстәричиләринә ҝөрә дејил, субјектив групбазлыг мәнафеләриндән апармаға имкан јарадыр. Ачыг-ајдын нәзәрә чарпыр ки, јарадыҹы шәхсләрин, хүсусилә дә ҹаванларын һәвәсләндирмә механизминин өзүнә



рәс. С. Шыхлинскаја. «Гоч».

јенидән бахмаг зәрурәти вардыр. Бүтүн бунлара ону да әлавә етсәк ки, хариҹә јарадыҹылыг е'замијјәтләринә иҹазә верилмәси, бу вә ја дикәр рәссамын иттифаг, јахуд бејнәлхалг мүгјаслы сәркиләр васитәсилә тәблиғи мәсәләләри дә ҝениш демократик әсасда дејил, јалныз бир овуҹ адамын гәрары илә һәјата кечирилир, онда шөһрәт вә мадди фондларын бөлүшдүрүлмәси мәнзәрәси охуҹуларымыз үчүн тамамланар.

Иттифагын еһкамчы низамнамәси үзрә, инзибати амирлик методлары илә һәјата кечирдији бүтүн бу функсијалар исә бирбаша, јахуд долајысы илә рәссамларымызын јарадыҹылығына тә'сир ҝөстәрир, конјуктураја рәваҹ верир. Мәсәлән, әкәр әввәлләр бу механизм һамыны ујдантутма дөнмәз реалист олмаға мәҹбур еләјирдисә, инди иттифагда авангард тәрәфдарлары ҝет-ҝедә артмагдадыр, чүнки сәдримиз «јени мәдәнијјәт»ә даһа артыг



рәс. Ш. Аббасов. «Варис».

рәғбәт бәсләјәнләрдәндир. Һәтта үздән көрүнән мүтәрәгги дәјишикликләрә көз јуммадан да belә бир тәсәввүр јараныр ки, көһнә роллар јенә дә галмагдадыр, дәјишән бирҹә ифачылардыр. Бәлкә дә (вә көрүнүр елә беләдир ки, вар) бу адамлар сәмими, демократик әһвал-руһијјәли шәхсләрдир, анҹаг ганунверичилик функсијасыны Рәссамлар Иттифагынын артыг мә'нәви ҹәһәтдән өзүнү доғрултмајан структуруна аид еләмәклә онлар өзләринин әл-голуну бағламышлар.

Рәссамлар арасында групбазлыг һәмишә олуб. Инди исә һәмин груплар даһа бөјүк бир сә'јлә «јағлы тикә» уғрунда фәал мүбаризәјә башламышлар вә ән пис вәзијјәтдә дә, һәмишә олдуғу кими, о адамлар галырлар ки, һеч бир група дахил дејилдирләр. Вә белә олдуғу тәгдирдә, әлбәттә ки, Рәссамлар Иттифагына алтернатив бир тәшкилатын јарадылмасы, онун әтрафында бир чох рәссамларын бирләшдирилмәси тәбии сајылмалыдыр. Белә бир тәшкилат исә 1988-ҹи илдә мејдана чыхан Бакы инҹәсәнәт Мәркәзи олду. Мәркәз 1986-ҹы илдән фәалијјәт көстәрән Јарадыҹы Кәнҹләр Ассосиасијасынын әсасында јарадылды. Мәркәзин мәгсәд вә вәзифәләри онун биринҹи каталогунда ајдын шәкилдә изаһ едилир: «Өз сыраларында мүхтәлиф јашлы адамлары вә мүхтәлиф сәнәт саһибләрини бирләшдирән бу Мәркәз өз фәалијјәтиндә демократијаны, бәрабәрлији вә гаршылыглы анлашманы әсас принсипләр кими рәһбәр ту-

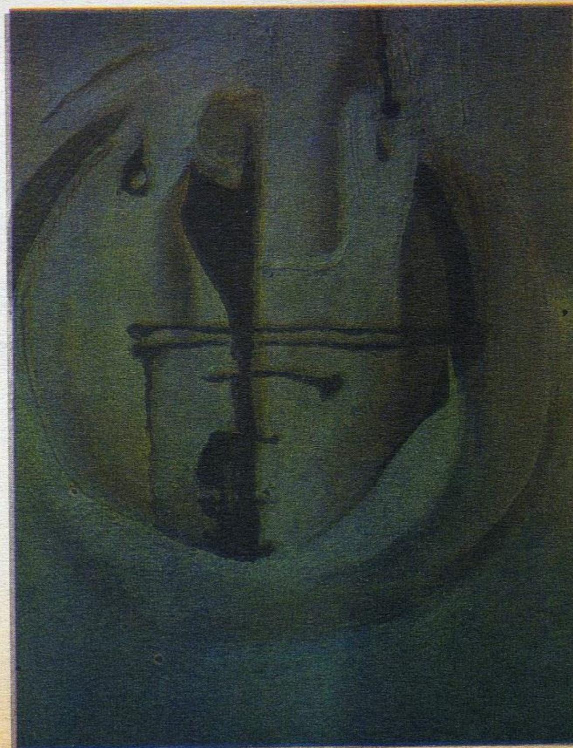
рәс. Ә. Сәмәдов. «Сөһбәт».

рәс. һ. Бабајев. «Еһтирас».

тур... Мәркәз һеч кәсә өз фикрини гәбул етдирмәдән һамыја максимум азадлыг вермәјә, шәхси тәшәббүсләрә, јарадыҹылыг мөвгејинә вә импровизасија баҹарығына ҝениш мејдан ачмаға чалышыр. Тәзә, мараглы, орижинал олан һәр бир идеја бу тәшкилатда гәбул олунур вә ҝәләҹәкдә инкишаф етдирилмәк үчүн имкан газаныр».

Мәркәз елә бир мүрәккәб организмә чеврилмишдир ки, һәјат фәалијјәтини ајры-ајры «бәдән үзв»ләринин тәбии функсијасы васитәсилә тә'мин едәјир. Ән'әнәви инҹәсәнәтә оппозитив мүнасибәт Мәркәз үзвләринин јарадыҹылығында өзүнү ҝөстәрмәјә билмәзди, бу исә өз нөвбәсиндә совет тәсвири инҹәсәнәтинин дајагларыны гәти вә бирјоллуг инкар мејлинин ҝүҹләнмәсинә ҝәтириб чыхарды. Ән әввәл бу инкар мејли өзүнү ҝәнҹләри «рәсми» рәссамлардан фәргләндирән епатаж елементләринә мүнасибәтдә ҝөстәрди. Бунун әсасында исә инҹәсәнәтин маһијјәти мәсәләсиндә сырф јарадыҹы нөгтеји-нәзәр дурурду. Бундан әлавә, һәмин дөврдә бүтүн дүнјада модернизмә марағын ҝетдикҹә ҝүҹләндијини дә нәзәрә алмаг зәруридир. Нәһајәтдә Мәркәз авангард инҹәсәнәтинин өзүнәмәхсус галасына чеврилди.

Һәмин әснада ҹәмијјәтимизин демократик-



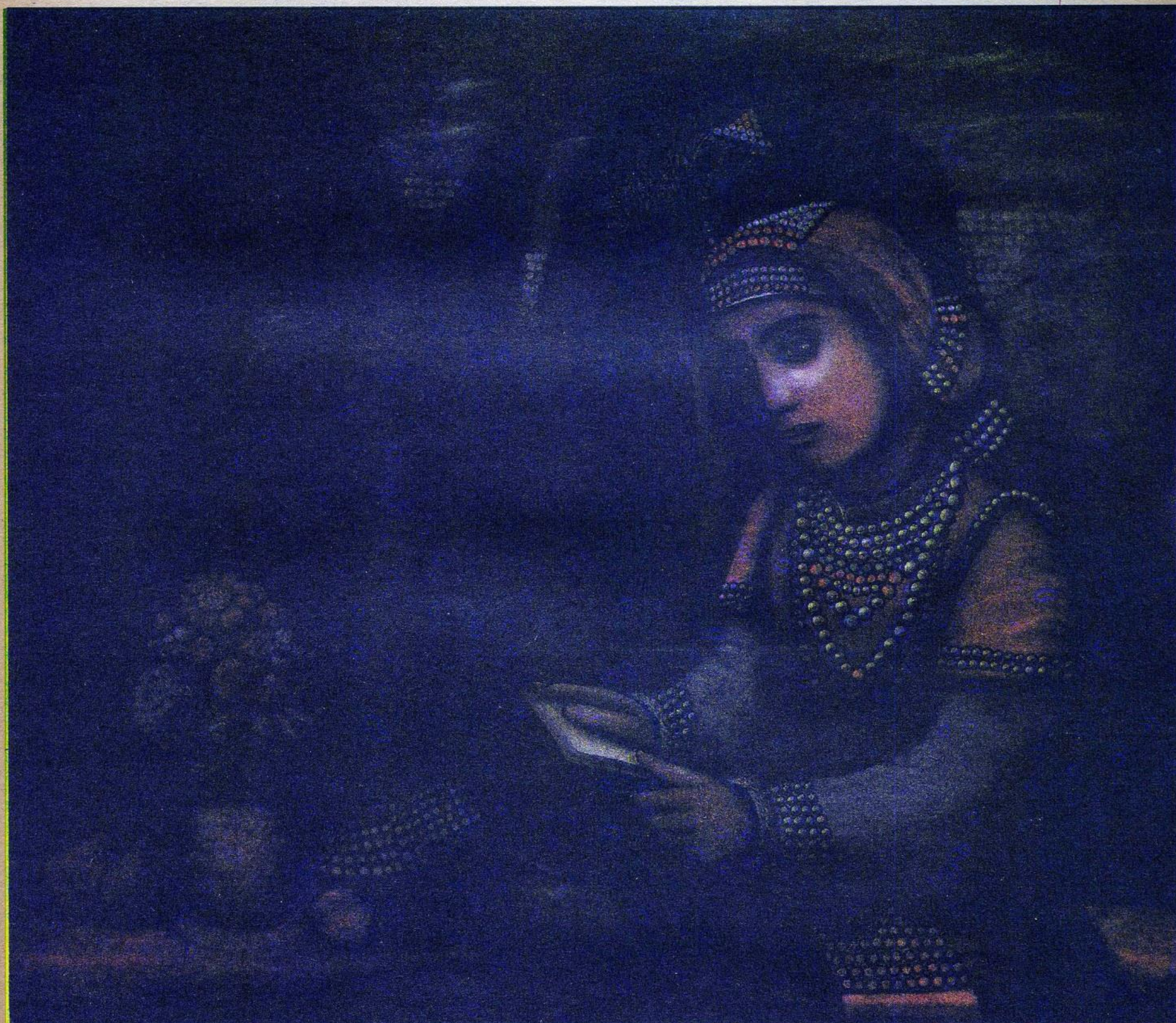
рәс. Е. Шәфијев.

ләшдирилмәси инчәсәнәт саһәсиндә дә дәјишикликләрә сәбәб олду. Артыг инчәсәнәтдә өзкәфикирлијә диван тутулмасы анохранизм кими гәбул олунур, һәр һансы бир јени ахын исә лајигли статусуну газанмаға башлајырды.

Һәлә бир нечә ил бундан габаг аз гала идеоложи диверсант сајыланлар инди республиканын мәдәни һәјатында фәал иштирак едирдиләр. Онларын сәркиләри кечирилир, ишләри аукционларда сатылыр, әсәрләри өлкәни вә дүнјаны кәзирди. Бәли, һәгигәтән дә јарадычы азадлыг дөврү башлајырды. Дејәсән, гәзет-журналлар, телевизија вә радио да сәһвини анламышды, индијә гәдәр диггәтдән гачырдыглары адамлар барәдә данышмаға башлајырды. Сәһнәјә о вахта гәдәр танынмајан кәнчләр чыхырдылар — бунлар һеч дә «ағ гарғалар» дејилдиләр, инчәсәнәти еһкамчылыгдан вә сијасәтбазлыгдан азад етмәк истәјән һәмфикирләр иди. Белә бир шәраитдә мәшһур ән'әнәчиләрин бирчә јолу галырды — бу факты гәбул етмәк вә өз експозисијаларында һәмин чаванлара јер вермәк.

Ичтимаи рә'ј дә ујғун шәкилдә дәјиширди. «Һә» дејәнләрлә «јох» дејәнләр арасындакы сәрһәдләр өз-өзүнә силинир вә ајдынлашдырмаг да олмурду: бу чүр инчәсәнәти ким вә нәјә көрә гадаған едибмиш? Гүввәләр нисбәти исә јарадычы плурализм шәклини алырды. Дүнән өз ниһилизми илә чамааты шок вәзијјәтинә салан шеј бу күн ади бир һала чеврилирди. Анчаг букүнкү бәдии просесин маһијјәтини тамамилә анламаг үчүн һазыркы јарадычылыг көстәришләринә хырдалыгларынаҹан нәзәр салмаг лазымдыр. Бунлары исә бир гәдәр садәләшдирсәк, ики консепсијада үмумиләшдирмәк мүмкүндүр: 1) һәјатын онун өзүнүн формалары илә әкс етдирилмәси; 2) һәјатын сәрбәст формаларла шәрти әкс етдирилмәси.

Бунларын биринчиси биздә чохдан гәбул едилмиш реалист тәсвир трактовкасынын әсасында дајаныр. Бурада бизим јашлы нәсилдән олан усталарын—рәнккарлар М. Абдуллајевин, Н. Әбдүррәһмановун, һејкәлтәрашлар Ә. Елдаровун, Т. Мәммәдовун, график-



рәс. К. Јунисов.

ләр А. Рзагулијевин, О. Садыгзадәнин вә башгаларынын јарадычылығыны хатырламаг лазым кәлир. Анҹаг С. Бәһлулзадәнин, Т. Нәриманбәјовун, Р. Бабајевин, Ф. Нәҹәфовун вә башгаларынын әсәрләрини дә јаддан чыхармаг олмаз. Онларын јарадычылығында имитативликдән узаглашма вә форма-мәзмун вәһдәтиндән азадәлик дујулур. Онларын вә јарадыҹылыг манерасына көрә онлара јахын олан усталарын әсәрләри бу вә ја дикәр дәрәҹәдә тамашачылара јахшы танышдыр.

Бәс икинҹи консепсијанын тәрәфдарлары кимләрдир? Онун маһијјәти нәдир? Ахы онун тәрәфдарларынын бөјүк әксәријјәти сабаһ бизим тәсвири инҹәсәнәтимизин симасыны мүәјјәнләшдирәҹәк адамлардыр.

Бу һалда бизим мараг даирәмизә Бакы Инҹәсәнәт Мәркәзи рәссамларынын јарадыҹылығы дахилдир, чүнки тәнгид вә иҹтимаијјәт тәрәфиндән лазыми тәһлилини, гијмәтини алмајыб. Көрүнүр, рәсми тәнгид һәлә дә бу әсәрләрә «гејри-гануни» доғулан ушаг мүнасибәти бәсләјир.

Рәнккарлыг һәјатымыздакы бу јени һалла танышлыг үчүн Мәркәз рәссамларынын кечән илин нојабрында Москвада тәшкил олунмуш сәркиси кифајәт гәдәр материал верир. Диггәти чәкән илк ҹәһәт сөзүн һәм һәрфи, һәм дә меҹази мә'насында баша дүшүлмәли һәдсиз бозлугдур. Адама елә кәлир ки, ади шејдир, кечән онилликләрин рәсми сәркиләринин јекрәнклији, бирмә'налығы һәлә јаддан чыхмајыб. Бунунла биркә, белә бир суал доғур: бу гәдәр мүхтәлиф сәнәткары бирләшдирән вә бир сәркидә тәмсил олунмаға вадар еләјән нәдир? Дүнја инҹәсәнәти тарихи өјрәдир ки, јарадычы бирликләр (импрессионистләри, символистләри, «Инҹәсәнәт дүнјасы», «Ағ гызылкүл», Аз.ОРРИИС вә с. бирликләри хатырлајаг) иштиракчыларын идеја-нәзәри вә естетик консепсија јекдиллији вә фәрди ифадә формаларынын сахланылмасы шәртилә мөвҹуд олмушлар.

Һәмин сәрки иштиракчыларынын әсәрләри идеја-бәдии бирликдән даһа артыг бир дәрәҹәдә онларын јарадыҹылыг метод вә јанашмаларындакы дәрин дәјишикликләрдән хәбәр верди. Сәркинин тәшкилатчылары ишләрин дүзүлмәсиндә бу рәнкарәнклији нәзәрә алараг, Һејбәт Бабајевин, Сәбинә Шыхлинскајанын, Таһир Исрафиловун, Мүсејиб Әмировун үслуб вә руһҹа јахын әсәрләрини фәргләндирмишләр. Онларын ишләринә хас олан ән сәҹијјәви ҹәһәт дәгиг ифадә едилмиш сүжетин олмамасы, формаларын һәддән артыг експрессивлијидир. Онларда рәнк тәдриҹән өз әһәмијјәтини итирәрәк, јерини ишыға верир. Ишыг исә каһ пејда олуб, каһ да чәкиләрәк, шәкилләрин мадди вә руһи ҹисмини јарадыр, формалары мәканҹа һәддән артыг гаршылашдырыр. Формаларын ҹиласызлығы, кобудлуғу илкинлик факты кими тамашачыда архаик форма вә ибтидаи контурларын тә'сир ефектинә бәнзәр бир тәәссүрат јарадыр. Бу әсәрләрдә тәсвир елементләри, ајры-ајры предметләр вә персонажлар санки заман вә мәкан хариҹиндә мөвҹудлуг тапыр. Ону да гејд етмәмәк олмаз ки, рәсмләрин үмуми колорити вә емосионал тә'сири бир гәдәр ағыр, дарыхдырыҹы характер дашыјыр. Әкәр дүнја рәнккарлығында бу манераја аналокија тапмаға ҹәһд кестәрсәк, експрессионизми вә дујғуларын експрессијасы наминә формал ишыг вә мәканын сәрбәст деформасијасына әсасланан башга ҹәрәјанлары јада салмаг мүмкүндүр. Елдар Шәфијев, Солтан Гарајев, Закир Һүсејнов, Акиф Искәндәров кими рәссамлар башга сәпкидә ишләјирләр. Фигурлулугдан вазкечмә, рәнкләрдән даһа интенсив истифадә, пластик вә хәтти ассосиасијалар васитәсилә тамашачы илә диалога кирмәк ҹәһдләри вә башга хүсусијјәтләр бу мүәллифләрин символик-ишарәви тәфәккүр тәрзи илә тәсвирә чалышдыгларыны кестәрир. «Мәһдудлуг», «Композисија», «Овгат» вә бу кими ишләр сүжетсизлији, чохмә'налылығы илә сечиләрәк, фәлсәфи категоријалара, емосионал әһвал-руһијјә үчүн һесабланмышдыр. Һәмин нүмунәләр тамашачылара санки чохдан мә'лум олан, лакин нәдәнсә јаддан чыхардыглары һәгигәт вә анлајышлары јенидән хатырлатмаг мәгсәди күдүр.

Елдар вә Мәлик Ағамалов гардашларынын, Вәфа Әфәндијеванын, Әсмәр Нәриманбәјованын, Тәбриз Абдуллајевин вә башгаларынын әсәрләринин заһири садәлијиндә психоложи дојумлуг кизләнир. Һәмин рәсмләрдә бәдии гаврама үчүн чохмә'налы, образларын трактовкасында чохгатлы, чохлајлы дүзүлүшләрдән бол-бол истифадә олунур. Бир гајда олараг, бу рәссамлар мүхтәлиф охунушлар үчүн кениш мејдан ачыр, онларын әсәрләриндә һәгигәтин јолу тәхмини кестәрилир вә һәр шеј бу тәхминилији өзүнәмәхсус бир тәрздә конкретләшдирәҹәк тамашачынын ихтијарына бурахылыр.

Бакы Инҹәсәнәт Мәркәзинин тәшкил еләдији сәркиләрдә һәм дә Рәссамлар Иттифагынын үзвү оланлар иштирак едирләр. Онларын арасында артыг кениш тамашачы күтләсинә јахшы таныш олан, өз јарадыҹылыг симасыны кифајәт гәдәр мүәјјәнләшдирмиш рәссамлардан Фикрәт Һәшимов, Сируз Мирзәзадә, Фәрман Гуламов, Кәјјур Јунисов, Назим Бәјкишијев вә башгалары да вар. Әкәр ҹаванлары өзүнү тапмаг јолунда, експериментләр јолунда әзаблы ахтарышлар сәҹијјәләндирирсә, бу рәссамлар даһа чох артыг тапылмыш өзүнүифадә манераларыны дәринләшдирмәклә, зәнкинләшдирмәклә мәшғул олурлар. Кәнҹләрлә мүгајисә онларын јарадыҹылығында башга бир хәтти дә мүәјјәнләшдирир. Әкәр кәнҹләр бир аз габаг јасаг едилмиш модернизмә сәрбәст кириш јолу тапдыгларына севинҹәк олуб, онун форма мүхтәлифликләринә нүфуз едирләрсә, нисбәтән јашлы рәссамлар үчүн бу, артыг кечилмиш мәрһәләдир. Онларын бәдии симасы милли тәсвири инҹәсәнәтимизин зәмининдә авангард ифадә формаларындан истифадә јолу илә мүәјјәнләшир. Бизә белә кәлир ки, бу тәмајүл ән'әнәләримизи дәриндән мәнимсәјәрәк, дүнја рәссамлығынын наилијјәтләрини синтезләшдирмәклә милли инҹәсәнәтимизи јени пилләјә

галдыра биләр. Расим Бабајевин «Интерјердә гадын», Фәрман Гуламовун «Күндүзлә кечә», Сара Манафованын «Ики дүнја арасында» әсәрләри дедикләримизә парлаг мисалдыр. Јахуд Сируз Мирзәзадәнин шәргәмәхсус рәнк зәнкинлијн вә «халча»вари шәртилији илә фәргләнән, јахуд да Кәјјур Јунусовун өз рәнк һәллинә көрә, «донуг» сүжетли тәһкијәлилији илә буна гаршы дуран әсәрләри јада дүшүр. Бу рәссамларын јарадычылығы мүасир рәнккарлыг мәктәбинин ајрылмаз һиссәсини тәшкил едир. Мәрһум рәссам Әшрәф Мурадоғлунун сәркидә тәмсил олунан «Теһран конфрансы», «Адмирал Ушаковун портрети», «Сталинград мүһарибә илләриндә» вә с. әсәрләри јүксәк емосионал тә'сир күчүнә маликдир. Тәсвирин сыхлығы, дујғуларын ачыглығы, образларын садәлији, композисијаларын лакониклији бу кәтанлара бахаркән билаваситә дејил, бирбаша «әсәбләрин шоку» кими тә'сир eләјир. Јәгин дујғуларын камиллик һәддиначән сыхылмағы бу әсәрләри тамашачыларын ирадәсиндән асылы олмајараг белә експрессив едир. Әшрәф Мурадоғлунун јарадычылыг уғуру орасындадыр ки, о өз рәсмләри илә мүасир рәнккарлығымызда бүтөв бир истигамәт јаратмыш вә һазырда һәмин мејл бир чох кәнчләримиз тәрәфиндән инкишаф етдирилир.

Тәсвир eләдији сәһнәләри вә ајры-ајры предметләри кизли, өртүлү мә'наларла зәнкинләшдирән Олег Ибраһимовун јарадычылыг манерасы да өзүнәмәхсуслуғу илә фәргләнир. Онун «Торпағын бәхшиши», «Салвадор Далијә итһаф» кими рәсмләриндә сүрреалистләрлә сәсләшән мәгамлар чохдур. Ән әсасы исә будур ки, рәссам биләрәкдән бизә мә'лум олан бир чох сәһнә вә предметләри онлар үчүн гејри-ади контекстә дахил едир, беләликлә, бунлара илк бахышда кизли галан әлавә мә'налар верир.

Алтај Садыгзадә дә бир гәдәр ассосиатив планда һәмин хәтти давам етдирир. Әкәр Олегин ишләриндә мәзмун әгли нәтичә үсулу илә, мәнтиги јолла гавранылырса, Алтајын јарадычылығыны мәнтиги чәһәтдән ачмаг олмур. Онун «Пејзаж», «Конструксија» ишләри јалныз һисси сәвијјәдә мәнимсәнилир. «Конструксија»да, мәсәлән, рәссам тәәссүратлар јаратмагла ојанма мәгамыны, спонтан материјанын идраки структура чеврилмәсини вермәјә чәһд едир.

Гејд етмәк лазымдыр ки, бизим кәнч нәслә фәлсәфи анлајышлара вә јүксәк психолокизмә мүрачиәт хасдыр. Она көрә беләдир ки, көрүнүр, бу чүр мөвзуларда өз көрүш вә бахышларыны даһа дәгиг ифадә eләмәк мүмкүн олур. Бүтөвлүкдә исә мүасир авангардын тәһлили белә бир нәтичә чыхармаға имкан верир ки, һәлә бизим чаван рәссамларымызда өз естетик програмларыны, кениш мә'нәви әсаслар системини јаратмаға тәләбат јаранмамышдыр. Көрүнүр онларын јарадычылығы үчүн әсас тәканы әввәлки тәһгир вә инкардан јаранмыш гәзәб һисси верир. Инанмаг истәрдик ки, бу, јени естетик вә бәдии идејалар үчүн нәһәнк катализатора чевриләчәк. Һәләликсә Гәрбин классик модернизми тәрәфиндән ишләнмиш естетик вә формал идејаларын мәнимсәнилмәси просеси кедир. Авангарда күчлү мараг бир дә кәнчләрә мәхсус максимализмдән ирәли кәлир. О шеј ки, гадағандыр, мә'лум мәсәләдир ки, адама ширин кәлир. Анчаг артыг гадағанлар көтүрүлмүшдүр, чохлары тәдричән модернизми лә'нәтләмәк јолундан чәкинмәк үзрәдир. Кәнчләрин јарадычылығындакы бу јени мәрһәләни онларын өзләрини, бир гәдәр дә кениш көтүрсәк, јени тәсвир мәдәнијјәти ахтармалары сәчијјәләндирир. Белә ахтарышлар «бој хәстәлији» илә мүшајиәт олунур ки, бу да тәбии бир һал кими һеч кәси горхутмамалыдыр. Индики вәзијјәтин тарихи өзүнәмәхсуслуғу бундадыр вә кәнчләримизин бу күнкү јарадычылығыны да мәһз бу мөвгедән гијмәтләндирмәк вачибдир.

Телман ИБРАҺИМОВ,
сәнәтшүнас.

ҜҮНҮМҮЗҮН БАКЫ «ШҮАРЛАРЫ»

ССРИ ҮМУМИ
ЕВИМИЗДИР!

Јаланчынын...

КПСС

Ја-лан-чы-нын...

АЗӘРБАЈҸАН ССРИ ТӘРКИБИНДӘ
СУВЕРЕН ДӨВЛӘТДИР!

Јалан-чы-ы-ы-нын...

“Gənclik” jurnalı. № 9-10. 1990-cı il.